

Change

magazine

**Saba, St Eustatius en Bonaire
nieuwe Nederlandse gemeenten**

**EEZ: economisch gereedschap
voor ecologische bloei**

**Naast hei, bos en duin
nu ook Hollands koraal**

Deze uitgave is mede
mogelijk gemaakt door

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

RIJKSVERTEGENWOORDIGER HENK KAMP IN GESPREK MET
GEZAGHEBBER GLENN THODÉ

Zelfde dans op verschillende ritmes

De Nederlandse manier van problemen aanpakken verschilt net zo veel van de Bonairiaanse als de twee fysiek van elkaar verwijderd liggen. Maar de Hollandse polder en Caribisch Nederland hebben een veelbelovende latrelatie. Gezaghebber Glenn Thodé in gesprek met Rijkswvertegenwoordiger Henk Kamp over kansen, respect en vooruitgang.

TEKST EN BEELD BAUD SCHOENMAECKERS

Het statige kantoor van het Eilandbestuur van Bonaire aan Plaza Wilhelmina staat uitnodigend langs de kade waar grote cruiseschepen lui in de zon liggen. Als zij hun kostbare 'lading lossen' overspoelen de duizenden toeristen het pittoreske Kralendijk – voorheen bekend als Korallengedijk, dijk gebouwd op koralen. De toeris-

tenindustrie is de grootste bron van inkomsten van Bonaire. Groei is nodig om aan de toenemende vraag te voldoen.

Hoeveel groei kan Bonaire aan zonder de kwetsbare natuur te vernielen?

Glenn Thodé: "Er zal geen situatie ontstaan van economie versus ecologie, ze zullen op Bonaire altijd hand in hand gaan. Wij als bestuurders zorgen dat Bonaire zijn ecologische waarden behoudt. Alleen dan kunnen we de economie duurzaam vooruit helpen. De overheid maakt regels en beleid voor behoud van de kwetsbare natuur, NGO's als STINAPA zorgen voor goed beheer."

"Ik ben het ermee eens dat ecologie en economie geen tegenpolen zijn", zegt Henk Kamp. "Maar op korte termijn zullen er fricties zijn. Het eiland is bezig met een bestemmingsplan, met plannen voor afvalwaterzuivering en betere afvalverwerking. Als je gewend bent zonder veel beperkingen en kosten afval te storten, het afvalwater op zee te lozen, vrij te zijn in het bepalen waar je een gebouw neerzet, dan kan ik me voorstellen dat ondernemers zich nu in een keurslijf geperst voelen. Maar regulering is nodig om voor de lange termijn de biodiversiteit te behouden. Dus we moeten zorgen dat ondernemers ondanks die frictie aangehaakt blijven."

Het aantal mensen op Bonaire neemt toe, er is meer activiteit, de druk neemt toe...

Thodé: "Bonaire heeft altijd een golfbeweging in groei gekend. De groei neemt nu toe door instroom van buitenaf als gevolg van de staatkundige veranderingen. In het verleden werd de fysieke groei haast op natuurlijke wijze opgevangen door de omgeving zelf. Dit absorptievermogen is gedaald doordat er meer toeristen zijn gekomen en er de afgelopen jaren veel is gebouwd. De toenemende druk op ons eiland wordt ook door de bevolking gevoeld en soms als bedreigend ervaren. Te-

Glenn Thode (l) en Henk Kamp overleggen regelmatig over gezamenlijk beleid voor Bonaire

gelijktijd wil ik dat we de mensen van onze gemeenschap bij alle ontwikkelingen blijven betrekken - ondernemers, leraren, NGO's - de hele bevolking. De weg van duurzame groei van Bonaire hebben we veertig jaar geleden al ingezet. Door deze druk lijkt die nu te worden losgelaten, maar dat is niet zo. We blijven deze weg volgen om evenwicht te behouden en waar nodig te herstellen, in natuur, cultuur, vooruitgang. Daarom moeten we anders omgaan met onze leefomgeving, sommige activiteiten beperken of anders inrichten en dat kan weerstand oproepen".

Kamp: "Hier komt het aan op onze kwaliteiten. Wij, de Nederlanders moeten met een heldere lange termijn visie de noodzaak tot regulering duidelijk maken. Het Bonairiaanse Bestuurscollege wil net als wij dat het toerisme beheerst zal toenemen, dat het karakter van het eiland, van de natuur en de samenstelling van de bevolking niet wordt aangetast. Nu is er veel nieuwbouw, omdat eerder uitgegeven vergunningen worden geëffectueerd".

We blijven ons wel bewust van onze positie dat we een Europees land zijn op 7800 km afstand.

Sinds 1 september zijn enkele belangrijke bij de Eilandverordening Natuurbeheer behorende uitvoeringsbesluiten van kracht. Dit geeft natuur en milieu op Bonaire juridisch vastgelegde bescherming. Het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan wordt binnenkort door het eilandbestuur aangenomen.

Uit een analyse van genoemde plannen blijkt dat als alle reeds uitgegeven bouwvergunningen worden geëffectueerd, de

groei enorm is. Thodé merkt met gevoel voor poëzie op dat Bonaire jaren op een paard heeft gezeten dat in draf was. "We moeten nu voorkomen dat het paard in dolle galop gaat. We moeten de teugels vasthouden en kijken wat we wel en wat we niet meer toelaten. Met een model waarmee je kan zien wat de effecten van die groei op de omgeving zijn. Dan is de groei beheersbaar".

Met de teugels slaat u een mooie brug naar het onderwerp beteugeling door en invloed van Nederland.

Thodé: "De beteugeling is vergelijkbaar met die van de Antilliaanse overheid. Maar de invloed is groter omdat Nederland fysiek sterker aanwezig is - er zijn veel Nederlandse ambtenaren op het eiland. De Antilliaanse overheid was meer op afstand. Beteugeling kan ook prikkelend zijn. Ik bemerk dat Nederland meer ondersteunend wil zijn en dat vaak ook is - en als wij vinden

dat de teugels wat losser moeten, dan gaan we praten". *Kamp:* "De invloed is zeker groot. We zijn hier vertegenwoordigd met alle ministeries, er lopen 96 projecten over de hele linie - onderwijs, hulpverlening, brandweer, belasting. Maar we blijven ons wel bewust van onze positie dat we een Europees land zijn op ruim 7800 km afstand. Wij moeten onze positie vinden ten opzichte van de lokale overheid. Net zoals Bonaire zijn positie naar ons moet bepalen. We zijn zoekende maar op een constructieve manier. We stemmen wekelijks af en maandelijks is er overleg met het Bestuurscollege".

Thodé: "Ik weet een mooi voorbeeld van beteugeling. Wij hadden nog niet zo'n sterke begrotingsdiscipline. Nederland en Bonaire zijn overeengekomen dat een College Financieel Toezicht ons hierin gaat bijstaan en gaat toezien hoe wij beter kunnen omgaan met onze middelen. Dit is een vorm van beteugeling, waaraan we vervolgens sámen invulling geven. En dat prikkelt. Net als invulling geven aan de speerpunten die de eilanden en Nederland hebben vastgesteld: veiligheid, onderwijs, gezondheidszorg en sociale zekerheid voor jeugd en gezinnen."

Wat is het lastigste punt in de samenwerking?

Thodé: "Gezamenlijk communiceren naar de bevolking. Samen de juiste boodschap uitdragen, helder maken waar de overeenkomsten zitten en waar we verschillen. De Nederlandse overheid wil graag aangeven wat ze doet op een manier die aansluit bij haar realiteit. Maar dat is niet altijd de realiteit van hier. Zeker als het over belangrijke onderwerpen gaat zoals de effecten van de transitie, het college van financieel toezicht, de vier speerpunten. Er zou wel iets anders mogen worden gecommuniceerd, iets meer met oog voor de bevolking. Een veel gehoorde vraag is 'wat betekent dit nu voor mij, of voor mijn opa en oma?' En ook dit is onderdeel van een proces. We moeten elkaar nog vinden in de dans die we samen doen op verschillende ritmes. De ritmiek van Nederland lijkt soms op die van *house*, veel beats per minuut. Wij hebben nog een rustig *bachata* ritme - gebaseerd op onze ervaring, op onze cultuur, op Caribische gewoonten".

Daarmee raakt u aan het punt van cultuurverschillen.

Kamp: "Die zijn groot. Nederland is gewend planmatig te werken en alle stadia te doorlopen: van analyse, planvorming, afspraken maken tot uitvoering. Op Bonaire komt er meer improvisatie en gevoel bij, wordt meer tijd gestopt in het nader tot elkaar komen, het opbouwen van een relatie, elkaar overtuigen. Ik denk niet dat onze aanpak altijd de verkeerde is, maar die van hen ook niet. De kunst is nu tot elkaar te komen".

"Ik zie graag dat beide overheden op dit eiland smelten tot een humane overheid", zegt Thodé, "niet een van cijfers, dossiers en nummers. Een overheid die het beste van de twee in zich draagt, waarin beide methodes versmolten zijn. De Nederlandse aanpak is ra-

tioneel en systematisch. Hier kijk je wat voor problemen er zijn, praat je met alle partijen. Dan volg je je hart en je buik en ga je voor een oplossing die beide partijen goed past. Wat ik heb gemerkt, is dat beide aanpakken niet optimaal zijn. Als wij een combinatie kunnen maken waarbij wij aanpak en cultuur beter harmoniseren, dan hebben we een overheid die de beste keuzes kan maken voor Bonaire en zijn inwoners”.

Kamp: “Bonaire is in de gelukkige omstandigheid met een Nederlandse overheid te maken te hebben die één geheel is en één aanspreekpunt heeft: de Rijksvertegenwoordiger. In Nederland hebben gemeenten met alle ministeries te maken die op veel terreinen beleid en werkzaamheden niet op elkaar afstemmen. Hier werken de ministeries heel nauw samen. Sterker nog: de vertegenwoordigers van alle departementen zijn in één gebouw gehuisvest, in het Regionaal Service Centrum, voortaan Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) geheten. Drie keer per week vindt er afstemming plaats.”

Klinkt goed – maar vanuit Bonairiaans perspectief lijkt het misschien op een bestuurlijke overval.

Thodé: “Geen overval, maar wel een overvloed aan Nederlanders! Toen het RCN openging, leek het alsof we in een regen van speerpunten terecht waren gekomen. ‘Aan welke prioriteit moeten we nu aandacht besteden?’ Vergeet niet, ons bestuursapparaat is met minder mensen dan de Nederlandse overheid hier is. Als men voelt dat een aanpak niet aansluit bij die van Bonaire, dan krijg je weerstand. Maar als mensen geprikkeld worden en zij ook mee kunnen praten, zullen zij de aanpak meer als steun gaan ervaren. Weerstand zal omslaan als duidelijk wordt dat er meer kan met eigen bevoegdheden.”

Deze intensieve interactie met de centrale overheid is nieuw voor Bonaire. De relatie tussen de Nederlandse Antillen en Bonaire had federatieve trekken, waardoor het eiland met grote zelfstandigheid kon opereren. Dit werd ervaren als autonomie. De grotere bemoeienis van de Nederlandse overheid wordt door een groep tegenstanders gezien als een aantasting van die autonomie. Op de werkvloer vragen mensen zich af ‘wat betekent dit voor mij, nu Nederland over mijn schouder meekijkt’. Volgens Thodé is er al een kentering te zien; wat eerst als bemoeizucht werd ervaren, slaat steeds vaker om in een gevoel van ‘samen staan we sterk’ en ‘we kunnen elkaar ondersteunen’.

Kamp: “Als we de zaken niet op een directe Nederlandse manier zouden aanpakken, dan zou er onvrede komen. Dan schep je verwachtingen die maar niet lijken uit te komen. Toen we hier kwamen in januari 2009 was er een slechte gevangenis voor 26 mensen, nu is er een betere voor 75 mensen. Wat extra veiligheid voor Bonaire betekent. Ook is er verbetering van de eerste hulp. We werken aan een centrale melding

voor alle hulpdiensten. Er zijn problemen met de ziektekostenverzekering. Vanaf januari 2011 is die er voor iedereen. We hebben achter veel zaken haast gezet en uiteindelijk plukken de Bonairianen er de vruchten van. Ik begrijp de weerstand, maar als men de voordelen straks merkt, komt er zeker ook waardering”.

Hoe kijkt de gemiddelde Bonairiaan tegen 10-10-10 aan, de magische datum?

Thodé: “Er is geen gemiddelde Bonairiaan. Er zijn sterke tegen- en sterke voorstanders, mensen die verder vooruit kijken en zien hoe het uiteindelijk beter kan worden. Het zijn vooral de tegenstanders die veelvuldig in de media terug te zien zijn.”

Volgens Kamp moeten de gevoelens van die tegenstanders serieus worden genomen. Bestuurders moeten heel helder maken dat niet alle Nederlandse wetten en regels op de BES-eilanden worden toegepast. Uitgangspunt blijven de Antilliaanse wetten, die in aangepaste vorm van kracht blijven. Daarnaast zijn aparte wetten door Caribisch Nederland opgesteld, zoals fiscale wetten die recht doen aan de lokale situatie.

Welke twee adviezen zou u aan elkaar geven?

Thodé: “Eén: sta meer open voor de Bonairiaan. Het feit dat wij zijn aangesloten bij Nederland, betekent ook solidariteit en gelijkwaardigheid. Als Nederlandse bestuurders hiervoor open staan, kunnen we beter samenwerken aan een menselijke overheid die inspeelt op de wensen van de Bonairianen. Mijn tweede advies luidt: ‘Laat alle Nederlanders die worden ingevlogen of betrokken zijn bij het opstellen van regels, eerst de eilanden bezoeken en met de mensen praten. Dan kunnen ze zich een beeld vormen van de kaders en de context waarbinnen die regels moeten worden toegepast. Er zijn mensen in Nederland die namens de eilanden spreken - maar ik zie ze onvoldoende hier. Zij kennen de sfeer en omstandigheden niet. Ze hebben geen besef van hoe de samenleving hier functioneert.”

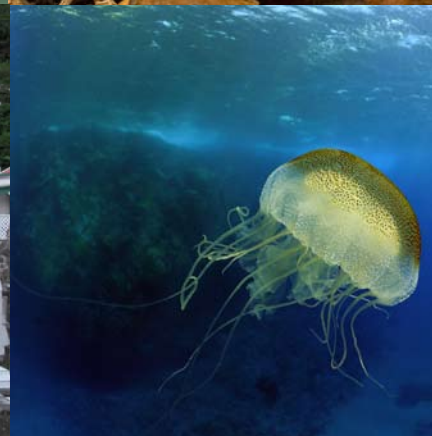
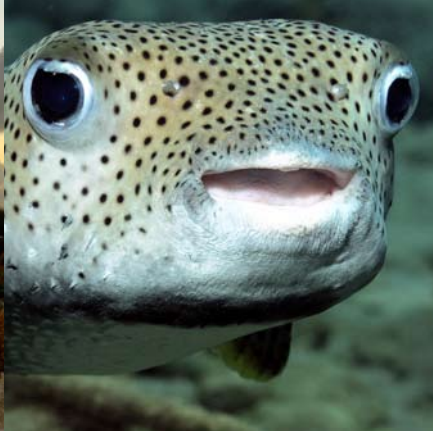
Kamp: “Eén: blij kritisch naar Nederland want Nederlanders hebben de wijsheid niet in pacht. En twee: blij positief. Wij, de Nederlandse ambtenaren die hier op het eiland zijn, hebben een positieve attitude, hebben het nodige te bieden, zien veel mogelijkheden. Nederland heeft een goed functionerende overheid – maar hou ons scherp, blij positief kritisch.” ■

Een veelgehoorde vraag is: ‘Wat betekent dit nu voor mij, of voor mijn opa en oma?’

Meer informatie:
Gezag op Bonaire:
gezagbonaire@bonairegov.com
Rijksvertegenwoordiger:
Henk.kamp@rsc-bes.nl

Websites:
www.bonairegov.an
www.rsc-bes.nl

FOTO'S: SHAPE, FOTOGRAFEN VOOR NATUURBEHOUD

Colofon

Change Magazine wordt thematisch samengesteld en verschijnt drie tot zes keer per jaar.

Hoofredactie

Baud Schoenmaeckers

Chef Redactie

Maartje Smeets

Redactieraad

Namens het ministerie van LNV hebben zitting in de redactieraad: Ton Akkerman, Robert Jan Croonen, Hayo Haanstra, Myronne Heckmann, Carel Heringa, Henk Groenewoud, Reinder Schaap, Mariska Bottema, Roelof Jan Donner, Cathrien de Pater.

Aan dit nummer werkten mee

Daniëlle van Gils, Ruud Koornstra, Anita Wouters.

Bladcoördinatie

Antoinette Kleinhaarhuis

Vormgeving

Jacqueline Elich, Coen Mulder, Monique Willemse

Uitgever

Gerda ten Den

Lithografie

Nederlof, Heemstede

Druk

Thieme Media Services

Oplage

8.000 exemplaren

Dit nummer is gedrukt op FSC gecertificeerd papier en verpakt in composteerbare biofolie

Redactieadres

Synergos Communicatie
Postbus 5171
2000 CD Haarlem
Tel: 023-5442751
info@changemagazine.nl
www.changemagazine.nl

Comité van aanbeveling

Dr. Ton Akkerman (LNV kwartiermaker BES eilanden), Prof. Dr. Frans Berkhout (Directeur Instituut voor Milieuvraagstukken, VU), Toon Bullens (Voorzitter Federatie van Onderlinge Verzekeringsmaatschappijen), Drs. Daan Dijk (Adjunct-directeur Duurzaamheid, Rabobank Nederland), Prof. Dr. Ing. Jan Willem Erisman (unitmanager Biomassa, Kolen & Milieuonderzoek, ECN), Johan van de Gronden (algemeen directeur Wereld Natuur Fonds), Hayo Haanstra (coördinator Klimaatbeleid, Ministerie LNV), Prof. Dr. Pim Martens

(Directeur ICIS-Universiteit Maastricht), Drs. Joop Oude Lohuis (teamleider Klimaat en Mondiale Duurzaamheid, PBL), Prof. Dr. Pavel Kabat (Wetenschappelijk Directeur onderzoekprogramma Klimaat voor Ruimte), Ir. Annemarie van der Rest (Manager Health, Safety and Environmental Affairs, Shell Nederland), Mr. Sandra Korthuis (lid Directieraad, VNG), Prof. Dr. Ir. Pier Vellinga (Voorzitter onderzoekprogramma Kennis voor Klimaat), Prof. Dr. André van der Zande (Secretaris-Generaal, Ministerie LNV), Prof. Dr. Ir. Chris Zevenbergen (Directeur Dura Vermeer Business Development BV).

Coverfoto

Henkjan Kievit